

Sobre vides de periodistes catalans

Dos inventaris

FRANCESC ESPINET I BURUNAT es professor titular de *Historia Moderna y Contemporánea de la UAB*. En 1992 *leyó su tesis doctoral: La sociedad-cultura de comunicación de masas a Catalunya a través dels egodocuments. 1888-1939. Es autor de Teoria dels egodocuments (1994, Llibres de l'Índex), y de Noticia, imatge, simulacre. La recepció de la societat de comunicació de masses a Catalunya, de 1888 a 1939 (Servei de Publicacions de la UAB, Bellaterra, 1997), su libro más reciente.*

EL DIMARTS SANT a mig matí -el 7 d'abril, aquest any- era a casa preparant el viatge que la Mercè i jo estavem a punt d'iniciar -a Isbilyya, constato que diu la meva agenda: la Sevilla de les processons de setmana santa, especialment la de la Macarena, que veuríem acompanyats d'experts des del balcó de casa dels amics on allotjaríem-. Els meus pensaments corrien per viarany de religiositat popular i de gastronomia mediterrània -que es convertirien en realitats, aquests pensaments, poques hores després-, quan va sonar el telèfon. Era l'Anna Caballé. Vaig descavalcar del somni i aterrí a la professió.

S'està preparant un número del Butlletí. Amb el tema de la biografia com a nucli central. Cal que escriguis alguna cosa. Pel juny. Però ara haig de decidir el què? Doncs... Ja he fet alguna incursió lateral en biografies de periodistes catalans, especialment d'abans de la guerra. Quina guerra? La nostra, que ni mai hagués existit! Sí, això. Les biografies de periodistes catalans. Concretarem època i algun altre extrem.

El juny més trucades. Com va la cosa? Bé. A finals de juliol.

Som al setembre.

I, mentrestant, en comptes de concretar-se, la cosa ha anat creixent i convertint-se en un pop de moltes més potes que no tocaria.

Aquest que ve a continuació seria el resultat, sempre provisional, d'uns quants mesos d'anar-hi donant voltes, de cremar celles davant de pantalles i de planes de manuscrits, de llibres..., d'anar gastant oïdes en converses i tot escoltant gravacions. Potser. a dreta llei, només una mica d'inventari.

Periodista! «Persona que té per professió escriure, fer reportatges, entrevistes, etc., en algun mitjà de comunicació o difusió, o que compon o edita aquest mitjà.» Aquesta seria la definició agregativa d'allò que diuen el

Fabra, el Pal·las, l'EDHASA, la GEC i l'IEC. El Petit Larousse insisteix en professió, en escriure i en els diaris. L'Oxford, en negoci, en escriure o editar i també en els diaris. El Vox en ofici, i en escriure, compondre o editar. El Larousse castellà en professional dels mitjans d'informació (premsa, ràdio, televisió, cinema documental, explicita).

Fet aquest rapidíssim tomb ens trobem amb: a) professió, ofici, negoci; b) escriure, compondre o editar; c) mitjà de comunicació.

La nostra opció serà no pas reductiva, sinó, contràriament, ampliadora del concepte, per analogia: si un caixista, un linotipista, un empresari, un càmera d'acord amb aquestes definicions poden ser considerats periodistes, ¿per què no un fotògraf, un dibuixant o un articulista? De tots ells ens n'ocuparem. Hi ha, com sempre, però, els problemes de les fronteres, dels marges. Serem també generosos.

Tenim delimitada la meitat del nostre subjecte. L'altra meitat: català. Idioma, territori. Comencem delimitant el territori. D'una manera arbitrària, com tot límit, elegim les quatre províncies de la comunitat autònoma catalana dins l'estat espanyol, com a regió dels països catalans -tot en minúscules, s.u.p.-. Els periodistes, doncs, que han treballat en aquest territori de manera habitual. En quin idioma? En el que sigui... I serà, és clar, català i castellà, sense excloure'n cap altre: així ens ho ha fet la història.

Decidírem no retallar el temps. Tot plegat això del periodisme, diguem, és cosa de dos segles. No val la pena de fer-se l'estret. Els abastarem prou bé.

Fins aquí, la especificació del nostre treball fou fàcil... i potser ingènua. Però, en entrar en el gènere, la biografia, l'afer es mostrà més pelut, més punxegut, més atabalador. Com ja he indicat més amunt, tenia una primera experiència del tema¹, i em semblava que era possible endinsar-s'hi amb cert optimisme. Però, a diferència del que sol passar, aquí el bosc transitat no m'havia deixat veure prou bé la gran quantitat d'espècies, l'enorme quantitat d'arbres que hi havia..., de subgèneres, d'autors i d'obres.

Vaig decantar-me aleshores per algun possible minimalisme, mentre no perdés de vista el bosc.

Aquests aspectes ben concrets que vaig explorar eren especialment: a) un arxiu de minibiografies de periodistes dipositat al Departament de periodisme i teoria de la comunicació de la UAB; i b) el conjunt d'egodocuments de periodistes. També, lateralment, encara aspectes més concrets, com ara els articles de Josep Maria Cadena al *Diario de Barcelona* titulats «Gentes de pluma y lápiz (1969-1975)», o les biografies de periodistes a la revista mensual *Capçalera*, del Col·legi de periodistes de Catalunya, o, en general, el tema de l'entrevista a periodistes.

Material per a tot això -i per a més...- he anat recollint durant aquests mesos. I el temps s'ha acabat. Em limitaré doncs, a presentar alguns resultats provisionals; inventaris, en definitiva.

I

Pel què fa al mencionat *Arxiu de minibiografies*, es tracta dels treballs de curs de l'assignatura Història de la comunicació a Catalunya de la llicenciatura de Periodisme de la UAB, encarregats pels professors Manuel Llanas, Enric Marín i Joan Manuel Tresserras, i realitzats durant el curs 1995-1996.

Els biografiats són sobretot periodistes de premsa escrita, però també hi figuren publicitaris, radiofonistes, fotoperiodistes, dibuixants, teleperiodistes, etc. Constitueixen un conjunt de 235 personatges, d'ells 39 amb més d'una biografia, amb un total de 289 biografies.

Cadascun dels textos conté una minibiografia personal i professional, l'estudi de l'obra del biografiat o d'algun seu aspecte, una bibliografia del i sobre el biografiat, textos del mateix (la majoria de les vegades en forma de fotocòpia de la publicació on va aparèixer el text esmentat), algun document referent al biografiat, i aparell gràfic (fotografies o dibuixos-pintures sobre el biografiat i la seva circumstància).

L'extensió de la minibiografia i de l'estudi de l'obra (en una mostra de 24 treballs) oscil·la entre un mínim de 5 holandesos i un màxim de 22; la mitjana és de 10 holandesos. Per a la documentació escrita (bibliografies, textos de l'autor, documents), el mínim

és (en la mateixa mostra) de 0 planes (es tracta d'una entrevista amb el biografiat) i el màxim de 83 planes, amb una mitjana de 22 planes. En 17 de les 24 biografies contrastades hi ha material gràfic i en 23 hi ha bibliografia (no n'hi ha en la mencionada entrevista).

Sovint, ens trobem entre la documentació amb reculls de necrològiques i d'entrevistes fetes al biografiat. Hi ha un recurs molt sovintejat a la història oral: el mateix biografiat (de vegades la biografia és directament una entrevista: poques vegades, però) o parents (cònjuge, fills), amics i gent que ha treballat amb la persona biografiada.

Algun dels personatges estudiats és totalment aliè a Catalunya, i uns quants pertanyen a d'altres regions del País catalans, però la immensa majoria exerceix o ha exercit al Principat de Catalunya. Molts dels biografiats exerceixen o han exercit la seva professió en un àmbit comarcal i local, cosa que enriqueix el conjunt de l'*Arxiu de minibiografies*; cal dir, però que en alguns cassos -especialment en els dels periodistes més importants, amb estudis sobre ells- el valor del treball és molt minço.

No obstant, l'interès mitjà és força elevat (per a entendre'ns: en clau de nota acadèmica aquest interès oscil·laria entre notable i excel·lent..., amb excepcions cap avall i cap amunt, és clar!), especialment pel que fa a les biografies que han utilitzat la història oral com a una de les fonts, i d'entre elles, les dedicades a personatges relacionats amb els mitjans de comunicació comarcals o locals (en la major part dels casos, la premsa).

Finalment, aquí teniu la relació de persones biografiades. Ja hem vist que alguna d'elles ha estat objecte de més d'un treball: en aquests casos figura el número de treballs entre parèntesi després del nom.

A

Màrius Aguilar; Ferran Agulló; Ignasi Agustí; Felipe Aláiz; Pere Aldavert; Valentí Almirall (3); Lluís Almirall i Font; Maria Alonso Canals; Salvador Alsina i Valls; Salvador Alsius; Francesc Alujas Oliana; Claudi Ametlla; Vicent Andrés Estellés; Jaume Anfruns i Palau; Josep Maria Arnella i Galle-

go; Avel·lí Artís-Gener (Tísner) [4]; Rossend Arús

B

Domènec Badia i Leblic (Ali Bei) [2]; Víctor Balaguer (2); Jaume Balmes (2); Francesc de P. Badós i Arnal; Xavier Benguerel; Joan Bert i Vila; Matilde Bertran i Calopa; Aurora Bertrana; Ambrose Gwinett Bierce; Francesc Biosca; Vicente Blasco Ibáñez; Pau Bolaños; Pepa Bonis; Héctor Borrat; Josep Brangulí; Jaume Brossa; Manuel Brunet (2); Antoni Brusi i Ferrer; Esteve Busquets (2)

C

Just Cabot (3); Josep Maria Cadena; Valeri Caldas Altimiras; Pere Calders; Agustí Calvet (Gaziel) [3]; Jaume Calvó i Casanovas; Antoni Campaña i Bandranas; Paco Candel (3); Carles Capdevila i Recasens; Maria Aurèlia Capmany; Bernat Capó i Garcia; Antoni Capó i Ivars; Jaume Carbonell; Josep Carner; Antoni Carner i Borràs; Carles Cardó; Rafael Casanova; Juan Antonio Casanovas Muñoz; Gabriel Casas i Galobardes; Marià Casasús Como; Raimon Casellas (2); Valentí Castanys (2); Juan José Castillo; Francesc Català-Roca; Agustí Centelles (2); Ramon Claret; Josep Maria Co de Triola (2); Jaume Codina i Vil; Antoni Coll i Gilabert; Jaume Collell; Claudio Colomer Marqués; Pere Coromines i Montanyà (3); Joan Cortada Sala; Felip Cortiella; Joan Costa i Déu; Joan Crexells; Manuel Cruells

D

Ramon Dimas Montserrat; Lluís Diumaró; Maurici Duan i Garcia; Miquel Duran i Tortajada

E

Pepe Encinas; Josep Maria Espinàs

F

Antoni Fabra Ribas; Antoni Feliu i Codina; Josep Feliu i Codina (2); Lluís Ferran de Pol; Josep Ferrer i Domingo; J.V. Foix; Lluís Foix; Ignasi Folch i Torres; Pere Font Grasa; Manuel Fontdevila; Josep Maria Francino i Arenillas; Antonio Franco Estadella; Domingo de Fuenmayor;

G

Pompeu Gener (Peius); Enric Gil Meseguer; Darío Giménez de Cisneros; Maria Gispert i Coll; Josep Gomà i Querol (2); Lluís Gomis i Cornet; Joan Gomis Sanahuja; Joaquim Gomis Sanahuja; Miquel Grané; Emili Granier-Barrera; Miquel Grivé; Domènec Guansé (2); José Luis Guarnier Alonso; Josep Güell i Mercade; Jaume Guillamet; Pau Guimet i Prats; Lluís Guixeras i Carratalà

J

Josep Janés i Olivé; Francesc de Paula Jené i Aixelà; Isidre Julià Maymó; Josep Maria Junyent i Quintana

K

Carme Karr

L

Alejandro Lerroux; Josep Maria Lladó (2); Albert Llanas (2); Néstor Luján

M

Isidor Macabich; Josep Manyé i Vendrell; Joan Mañé i Flaquer; Josep Maria Mañé i Flaquer; Joan Maragall; Alfons Maseras; Narcís Masferrer i Sala; Josep Maria Massip Izábal; Andreu Mercè Varela (3); Alexandre Merletti; Josep Miló i Folguera; Julià Mir i Vicente (2); Xavier Miserachs; César Molineiro; Estanislao Montaña; Joan Montllori i Pujol; Xavier Montsalvatge; Joan Montseny (Federico Urales); Frederica Montseny; Marichu de la Mora i Maura; Josep Morató; Josep Morera Falcó; Francisco Mora Martínez; Jordi Moran i Clanxet; Domènec Munné Pallarola (Domènec de Bellmunt); Anna Murià (5);

N

Carlos Nadal Gaya; Santiago Nadal Gaya (2)

O

Joan Oliver (Pere Quart); Miquel dels Sants Oliver; Eugeni d'Ors (Xènius)

P

Pere Pagès i Elies (Víctor Alba); Dolors Palau i Vacarissas; Jaume Passarell; Ricardo Pastor; Rafael J. Penina; Alfred Pereña; Carlos Pérez de Rozas Masdeu

(2); Carlos Pérez de Rozas Sáenz de Tejada; Francisco Peris Mencheta; Josep Pernau; Francesc Pi i Margall; Pau Piferrer; Joan Ferran Piñeiro i Miarnau; Josep Pla; Francesc Planas i Casals; Josep Maria Planas i Martí (2); Irene Polo; Ramon Pomés (2); Lluís Pons i Serra; Frederic Porta; Josep Porta Mesalles; Josep Postiles i Saura; Enric Prat de la Riva; Joan Prat i Esteve; Pere Prat Gaballí; Joan Andreu Puig Ferran; Joan Puig i Ferreter (2); Miquel Puigbó Cots; Francesc Pujols (3); Josep Purcalla;

Q

Antoni Quintana i Torres (2)

R

Carles Rahola i Llorens (2); Santiago Ramentol; Joana Raspall Joanola; Manuel Ribot i Serra; Vicenç Riera i Llorca; Fidel Riu i Dalmau; Margarita Rivière; Robert Robert; Salvador Rodríguez Paredes; Montserrat Roig; Tomàs Roig i Llop; Conrad Roure (2); Leandre Roure i Garriga; Guimar Rovira Sancho; Antoni Rovira i Virgili; Enrique Rubio (2); Nicolau Maria Rubió i Tudurí; Álvaro Ruibal

S

Horacio Sáenz Guerrero (2); Josep Maria de Sagarra (2); Josep Maria Sagarra i Plana; Ferran Salamero; Magda Sanrama i Felip; Miquel Sastre Sanna; Ramón J. Sender; Carles Sentís; Joan Serra i Constansó (Jep de Jespus); Manuel Serra i Moret; Maurici Serrahima; Joaquim Serret; Josep Servitje i Guitart; Miquel Simó i Tarragó; Romà Sol; Carles Soldevila; Josep Soler i Cartró; Josep Soler i Clavé; Frederic Soler i Hubert; Gaietà Soler i Perejoan; Jacinto Subirachs Andrés; Ricard Suñé i Álvarez (2)

T

Josep Tarín Iglesias; Antonino Tenas i Alibés; Eduard Toda i Güell; Josep Torrella i Pineda; Joan Tortosa i Saperas

U

Xavier Ubach i Linares; Pere Pau Ussón

V

Joaquim Ventalló; Jacint Verdager; Màrius Verdager (2); Joan Vidal Prat; Joan Francesc Vidal i Jové

X
Eugeni Xammar (4); Sadurní Ximénez

Y
Josep Yxart (3)

II

En segon lloc, us presento, sense pretensió d'exhaustivitat, però amb un grau força elevat de compleció, el conjunt d'*egodocuments*² de periodistes catalans, excloent-ne deliberadament «llibres de viatges» i «epistolaris». De fet, es tracta sobretot d'autobiografies, memòries, diaris i dietaris, encara que també hi figuren històries o relats de vida, entrevistes en profunditat³, i alguna escadussera autobiografia novel·lada, així com algun memorialisme imprecís. He gosat classificar els autors en dues categories, diríem que en a) «periodistes» - recordem l'amplitud de l'accepció del terme professionals en un o altre moment de la seva vida, i b) gent que ha «fet de periodista» de manera més o menys afeccionada; els primers figuren amb * davant del seu nom; els segons, no. Alhora, cal advertir que he inclòs qualsevol egodocument de periodista, independentment de si en ell l'autor fa o no referència a la seva professió.

* Agustí, Ignacio, *Ganas de hablar*, B, Planeta, 1974.

* Almeric, Lluís (Clovis Eimeric), *Treinta años de mala vida. Memorias de un periodista cincuentón, a La noche*, B, febrer-març, 1935.

* Ametlla, Claudi, *Memòries polítiques, 1890-1917*, B, Pòrtic, 1963

Memòries polítiques, 1918-1936, B, Distribucions Catalònia, 1979

Memòries polítiques, 1936-1940, B, Distribucions Catalònia, 1982.

Catalunya paradís perdut. La guerra civil i la revolució anarco-comunista, Distribucions Catalònia, B, 1984.

Des de l'exili. Els primers anys del franquisme, B, Pòrtic, 1986.

* Amich i Bert, Josep (Amichatis), *Memorias de un periodista*, B, Unió editorial hispanoamericana, ¿1913?

* Andrade, Juan, *Recuerdos personales*, B, El serbal, 1983.

Arimany, Miquel, *Memòria de mi i de molts altres*, B, Columna, 1993.

* Aragó, Narcís-Jordi, *L'Empordà d'anar i tornar*, s.II, Edicions Baix Empordà, 1992.

* Aunós, Eduardo, *Discurso de la vida. Autobiografía*, Madrid, Sociedad general de librería, 1951.

* Artís i Tomàs, Andreu Avel·lí (Sempronio), *Del «Mirador» estant*, B, Destino, 1987.
V. Figures, Josep Maria.

* Artís-Gener, Avel·lí (Tísner), *Al cap de 26 anys*, B, Pòrtic, 1972.

Viure i veure, 4 vols, B, Pòrtic, 1989-1996.
Tísner revela les interioritats del Bé negre, Argentona, L'aixernador, 1990.

Narrativa testimonial, B, Pòrtic, 1994.
V. Figueres, Josep Maria.

* Aymamí i Baudina, Lluís, *Els diaris de la Rambla, memòries*. A càrreg de Francesc Burguet, B, diputació/Col·legi de periodistes, 1997.

* Baixeras i Sastre, Josep A, *Carnet tarragoní, 1963-1975*, Tarragona, Institut d'estudis tarraconenses, 1983.

Balaguer, Víctor, *Memorias de un constituyente*, B, Medina y Navarro, 1872.

Añoranzas, Madrid, El progreso, 1899.

Manuscrits egodocumentals, dipositats al Museu Balaguer de Vilanova i La Geltrú.

* Ballarín, Josep Maria, *Mil anys i més d'un dia*, Montserrat, Abadia, 1988.

Més d'un dia de mil anys, Montserrat, Abadia, 1990.

* Barcelona, José Luis, *entrevista feta per Constantino Romero a Ràdio Barcelona*, 1967. Gravació.

- Barral, Carlos, *Años de penitencia*, Madrid, Alianza, 1975.
Los años sin excusa, B, Barral, 1978.
Cuando las horas veloces, B, Tusquets, 1988.
Dos capítulos inéditos de memorias de infancia, a la reed. de *Años de penitencia*, B, Tusquets, 1990.
Carlos Barral a fondo, per Joaquín Soler Serrano, B, Trasluz, 1998.
- * Bartolí, Josep, *Conversa amb Bartolí*, de Jaume Cañameras, Montserrat, Abadia, 1990.
- Bastinos, Antonio J., *Mis memorias*, B, Jaime Jepús, 1912.
- Batalla, Eduardo, *Mis memorias y mi lucha (viajes, política y negocios)*, B, L'estampa, 1936.
- Benguerel, Xavier, *Memòries, 1905-1940*, B, Alfaguara, 1971.
Llibre del retorn, B, Planeta, 1977.
Memòria d'un exili: Xile, 1940-1952, B, Ed. 62, 1982.
- Bergós, Antoni, *Memòries*, Lleida, La Paeria, 1990.
- Bertrana, Aurora, *Memòries fins el 1935*, B, Pòrtic, 1973.
Memòries del 1935 fins al retorn a Catalunya, B, Pòrtic, 1975.
- * Bertrana, Prudenci, *Entre la terra i els núvols. I. L'hereu*, B, Catalònia, 1931, *II. El vagabund*, B, Catalònia, 1933, *III. L'impenitent*, B, Dalmau i Jover, 1948.
- * Biosca i Torres, F., *Set anys de periodisme, 1932-1938*, Terrassa, Joan Morral, 1972.
- Bladé i Desumvila, Artur, *Crònica del país natal*, B, Selecta, 1958.
Dietari de l'exili, 1939-1940, B, Pòrtic, 1976.
Viure a Tarragona, Fulls d'un dietari, I-IV, Tarragona, Institut d'estudis tarraco-nenses, 1984-1991.
- * Bofarull, Antoni de, *Costums que's perden y records que fugen (Reus de 1820 a 1840)*, B, La renaixensa, 1880.
- Bohigas, Oriol, *Combat d'incerteses. Diari de records, I*, B, Ed. 62, 1989.
Des dels anys incerts, B, Destino, 1991
Dit i fet. Diari de records, II, B, Ed. 62, 1992.
- Bosch, Guifré, *Boires d'ahir. Memòries des de l'exili*, B, Columna, 1991.
- Briansó, Mercè, *D'un temps, d'un poble*, Lleida, autora, 1984.
- Briz, Francesc-Pelai, *Records. Fragments del «Llibre de ma vida»*, a *La Il·lustració Catalana*, B, 1884.
- * Brusi i Ferrer, Antoni, *Memòries*, manuscrit de cap al 1865. (En tinc còpia.)
- Bueso, Adolfo, *Cómo fundamos la CNT*, B, Avance, 1976.
Recuerdos de un cenetista, 2 vols., B, Ariel, 1976 i 1978,
Recuerdos históricos. La semana trágica de Barcelona, Tolosa del Llenguadoc, CNT, s.d.
- Burgués, Marian, *Sabadell del meu record. Cinquanta anys d'història anecdòtica local*, Sabadell, ajuntament, 1929. Reed. 1982 i 1992.
- * Busquets i Molas, Esteve, *Quaranta anys de periodisme barceloní*, B, Pòrtic, 1976.
V. Figueres, Josep Maria.
- * Caballé i Clos, Tomàs, *Barcelona roja. Dietari de la revolució (julio 1936-enero 1939)*, B, Argentina, 1939.
Barcelona de antaño. Memorias de un viejo reportero barcelonés. Evocaciones barcelonesas, B, Aries, 1944.
- * Calders, Pere, «L'humorisme català durant la guerra», a *Catalunya*, núm 145, des. 1942.
Unitats de xoc, Amb un pròleg quaranta-cinc anys després, B, Ed. 62, 1990.
V. Oliver, Joan.
V. Figueres, Josep Maria.
- Callís i Marquet, J., *Quan era baylet. Colecció de records*, Vic, Sant Josep, 1906.

- * Calvet, Agustí (Gaziel), *Tots els camins duen a Roma. Història d'un destí (1893-1914)*. Memòries, B, Aedos, 1958.
Història de La Vanguardia (1884-1936), París, Ed. catalanes de París, 1971.
Meditacions en el desert (1946-1953), París, Ed. catalanes de París, 1971
- Cambó, Francesc, *Vuit mesos al Ministeri de Foment. La meva gestió ministerial*, B, Catalana, 1919. Hi ha edició espanyola de la mateixa editorial i any.
Memòries (1876-1936), B, Alpha, 1981.
Meditacions. Dietari (1936-1946), 2 vols., B, Alpha, 1982.
- * Candel, Francisco, *Diario para los que creen en la gente*, B, Plaza & Janés, 1973.
Crònica informal, sentimental e incompleta (1936-1986), B, Llibres de l'Index, 1992.
Memòries d'un burgès (per Enric Vila Casas) i d'un proletari. De la república al 23-F, 1931-1981, B, Columna, 1996.
- * Canyameres, Ferran, *Per la justícia i per la llibertat*, B, Llibreria espanyola, 1932.
Quan els sentits s'afinen, B, Selecta, 1959.
De París, el fel i la mel, B, Bruguera, 1965
Diari íntim, B, Pòrtic, 1972.
- * Capdevila, Josep Maria, *Del retorn a casa*, B, Pòrtic, 1971
Els principis de la civilització, B, Barcelonesa,, 1992.
- * Capdevila, Lluís, *Història de la meua vida i dels meus fantasmes I. L'alba dels primers camins*, Andorra la Vella, Andorra, 1968. II. *De la Rambla a la presó*, B, Eds. de la paraula viva, 1975.
Viatge a França sense diners, dietari del 1939.
Memòries inèdites, una dotzena de volums, a Andorra, en poder dels successors de Enric Capdevila i Palau, nebot de l'autor.
Dietari inèdit, a Barcelona, en poder del nebot de l'autor, Carles Capdevila i Mur.
- Capmany, Maria Aurèlia, *Pedra de toc I*, B, Nova Terra, 1970.
Pedra de toc II, B, Nova Terra, 1974.
Dietari de prudències, B, La llar del llibre, 1981.
Mala memòria, B, Planeta, 1987.
Aixó era i no era, B, Planeta, 1989.
- Carabén, Armand, *Catalunya és més que un club?*, B, Ed. 62, 1994.
- Carner Ribalta, Josep, *De Balaguer a Nova York, passant per Moscou i Prats de Molló*, París, Edicions catalanes de París, 1972.
- * Casademont, Enric, *Enrique Casdemont, un famoso en la ràdio*, entrevista a Ràdio Barcelona, 1976. Gravació.
- Casanelles Ibarz, Joan, *Memòries*, B, ajuntament, 1991. Edició i biografia a càrrec de J.B. Culla.
- * Castanys, Valentí, *La memòria es diverteix*, B, Destino, 1964.
- Castellet, Josep Maria, *Memòries poc formals d'un director literari*, B, Ed. 62, 1987.
Els escenaris de la memòria, B, Ed. 62, 1988.
- * Català-Roca, Francesc, *Impressions d'un fotògraf*. *Memòries*, B, Ed. 62, 1995.
- Cirici, Alexandre, *Nen no t'enfilis*, B, Destino, 1972.
El temps barrat, B, Destino, 1973.
A cor batent, B, Destino, 1976.
Les hores clares, B, Destino, 1977.
- * Clarasó, Noel, *Mi vida un poco íntima*, B, La Osa menor, 1949.
- Claret, Antoni Maria, *Recull autobiogràfic*, B, Claret, 1981.
- Closas, Antoni, *Vells amics i hores passades*, B, Pòrtic, 1976.
- * Collel, Jaume, *Memòries d'un noi de Vic*, Vic, Patronat d'estudis osonencs, 1996. 1ª ed., Vic, Gazeta montanyesa, 1908.
El meu fadrinatge, Vic, Gazeta de Vic, 1920.

- Efemèrides dels meus 50 anys de sacerdoci*, Vic, Tip. balmesiana, 1938.
- * Coma Soley, Vicenç, *Blanes, Barcelona, Sanremo, 1906-1936*, B, Balmes, 1969.
- * Corberó i Papiol, Salvador, *Postius. Els racons de la memòria*, B, Ed. B, 1990.
- * Corominas, Eusebi, *Anys enrera*, Figueres, Publicacions Empordà, 1926.
- * Coromines, Pere, *Diaris i records*, 3 vols, Eds.: Joan Coromines i Max Cahner, B, Curial, 1974.
- Cortiella, Felip, *La vida que jo he viscut*, manuscrit a la BdC.
- * Costa i Déu, Joan, *Memòries*, a *La veu de Catalunya*, B, els divendres del 1935.
- * Creus, Teodor, *Coses passades quals recorts s'esborren (Barcelona de 1827 a 1843)*, B, 1881.
- * Cruells, Manuel, *Escrits a la presó de Barcelona (1944-1945)*, B, Galba, 1977.
La societat catalana durant la guerra civil. Crònica d'un periodista polític, B, Edhasa, 1978.
- Cucurull, Fèlix, *Catalunya, republicana i autònoma (1931-1936)*, B, La magrana/ajuntament, 1984.
- * Cuní, Josep, *Què pensa...*, a carrec de Gaspar Hernández, B, Dèria, 1995.
- Dalmau, Josep, *Un mossèn que trenca esquemes (Història de vida d'en Josep Dalmau i Olivé)*, per Laia Martori Argemí. Manuscrit, Bellaterra, 1995. (En tinc còpia.)
- * Danés, Joaquim, *Inèdits (diaris)*, dins de AADD, *Joaquim Danés i Torras (1888-1960)*, Olot, Editora de Batet, 1989.
- * Diaz-Plaja, Guillem, *Papers d'identitat*, B, Ed. de l'espiga, 1959.
Retrato de un escritor, Madrid, Pomaire, 1978.
- Entre la vida y los libros*, B, Argos-Vergara, 1984.
- * Domingo, Marcel·lí, *En la calle y en la cárcel. Jornadas revolucionarias*, Madrid, Renacimiento, s.d. (1921).
La experiencia del poder, 1934.
- Eroles, Emili, *Memòries d'un llibre vell. Cent anys de la vida d'un llibre*, B, Pòrtic, 1971.
- Esclasans, Agustí, *La meua vida. 1895-1945*, 2 vols, B, Selecta, 1952-1957. Existeix un manuscrit molt més extens.
- Espar i Ticó, *Amb C de Catalunya*, B, Ed. 62, 1994.
- * Espinàs, Josep Maria, *El nen de la plaça Ballot*, B, La campana, 1988.
Inventari de jubilacions, B, La Campana, 1992.
- Estelrich, Joan, *Entre la vida i els llibres*, Montserrat, Abadia, 1996.
- * Fàbregas, Xavier, *Dietari personal*. Manuscrit propietat de la família.
- Farreras, Antoni, *De la Setmana tràgica a la implantació del franquisme*, B, Pòrtic, 1977.
- Feliu i Codina, Antoni, *Memorias de un veterano de la república*, a *El diluvio*, 1879.
- Ferrer, Joan, *De l'Anoia al Sena sense presa*, Choisy-le-Roi, Imprimerie des gondoles/Terra lliure, 1966.
Costa amunt. Elements d'història social igualadina, Choisy-le-Roy, Impr. des Gondoles, 1975.
La revuelta permanente, entrevista amb Baltasar Porcel, B, Planeta, 1978.
- Ferrer i Sanchís, Miquel, *Memòries polítiques*, B, 4 vols, s.d., manuscrit inèdit. (En tinc còpia.)
- * Figueres, Josep Maria, *Dotze periodistes dels anys trenta*, B, Col·legi de periodistes de Catalunya/Diputació de Barcelona, 1994. Entrevistes:

- Ventalló, Murià, Xicota, Sempronio, Busquets, Granier-Barrera, Lledó, Marià Casasús, Sentís, Tísner, Calders, i Víctor Alba.
- ** Foix, J.V., *Catalans de 1919*, B, Ed. 62, 1965.
- Foix, Pere, *Apòstols i mercaders. Quaranta anys de lluita social a Catalunya*, Mèxic, Ed. de la Fundació Sara Llorens de Serra, 1957.
- * Folch i Torres, Josep M^a, *Josep Maria Folch i Torres per Domènec Joncadella*, B, Gost, s.d. (anys vint). Entrevista.
Bon dia, pare! per Ramon Folch i Camarasa, B, La rosa vera, 1969. Hi ha reed. del 1998.
Llibre de records, manuscrit.
El llibre blau, I i II, manuscrit.
Llibre de caixa, manuscrit.
(Els manuscrits són a la Fundació Folch i Torres, Palau de Plegamans.)
- * Folguera i Duran, Manuel, *Una flama de la meua vida (Memòries)*, Sabadell, Col.legi de doctors i llicenciats, 1996. El manuscrit, molt més extens, és a l'arxiu del monestir de Montserrat.
- * Fontserè, Carles, *Memòries d'un cartellista català (1931-1939)*, B, Pòrtic, 1995.
- * Francès, Josep Maria, *Memorias de un cero a la izquierda*, Mèxic, Olimpo, 1962.
- * Fuenmayor, Domingo de, *Las catacumbas de la radio*, B, Juventud, 1939.
- * Fuster, Joan, *Dietari 1959-1960*, B, Ed. 62, 1969.
Converses inacabades amb Toni Mollà, València, Tàndem, 1992.
Dietari inèdit, 1955-1955, Altea, Aiguademar, 1994.
- * Galán, Luis, *Después de todo. Recuerdos de un periodista de la Pirenaica*, B, Anthropos, 1988.
- Garcés, Tomàs, *El temps que fuig, a Prosa completa, I*, B, Columna, 1988.
- García Fernández, Sinesio (Diego Abad de Santillán), *Memorias (1897-1936)*, B, Planeta, 1977.
- * García Hernández, Isidro, *En busca de la libertad*, Alacant, Cirilo, 1990.
- * Garcia Oliver, Joan, *El eco de los pasos*, París, Ruedo ibérico, 1978.
- * Garcia i Soler, Xavier, *La meua guerra, 1936-1939*, B, Pòrtic, 1974.
Ràdio Vilanova EAJ 35. Resson del país. Testimoni d'un temps, Vilanova i la Geltrú, Gran Penya, 1982.
Memòria i confessió, Montserrat, Abadia, 1992.
- * Garriga, Teodor, *La meua vida i Ràdio Associació de Catalunya*, B, Proa, 1998.
- Garriga i Massó, Joan, *Memòries d'un liberal catalanista*, B, Ed. 62, 1987.
- * Gasch, Sebastià, *París 1940*, B, Selecta, 1956.
El Molino. Memorias de un reportero setentón, B, Dopesa, 1972.
«El Ferran Canyameres que he conegut (commemoració del centenari)», a *Revista de Catalunya*, núm. 127, B, març 1998.
- * Gener, Pompeu, «Coses d'en Peius». *Records anecdòtics, serios i humorístics de la meua vida*, B, Varia/Núñez i Cia, s.d.
Amigos y maestros, B, 1896.
La taverna intel.lectual. (De les meves memòries.), B, Ràfols, 1917.
- * Genís i Aguilar, Martí, *Records i contes*, B, 1925.
- Gimferrer, Pere, *Dietari (1979-1980)*, B, Ed. 62, 1981.
Segon dietari (1980-1982), B, Ed. 62, 1982.
L'agent provocador, B, Ed. 62, 1998.
- * Godó, Enric, *La novela que uno vive*, B, Agustín Núñez, 1960.
- Gomis, Joan, *Memòries cíviques, 1950-1975*, B, La campana, 1990.
- * Gomis, Llorenç, *De memòria. Autobiografia (1924-1994)*, B, Ed. 62, 1996.

- Història de vida de Llorenç Gomis i Sanahuja*, per David Sendra Domènech. Manuscrit, Bellaterra, 1997. (En tinc còpia.)
- * González Laborda, Roque Gonzalo, *En el laberinto. El periodismo y la política durante la república. (Recuerdos de un reportero, 1931-36)*, Ciutat de Mallorca, Jorvich, 1989.
- * Goytisolo, Juan, *Señas de identidad*, Mèxic, Mortiz, 1973 i B, Seix Baral, 1976.
Coto vedado, B, Seix Barral, 1985.
En los reinos de taifa, B, Seix Barral, 1986.
Paisajes después de la batalla, Madrid, Espasa-Calpe, 1991.
- * Granier-Barrera, Emili, *Una vida plena. Memòries d'un periodista abans i després de la guerra*, B, Hacer, 1994.
V. Figueres, Josep Maria.
- * Grifrell, Quirze, Anna Murià, *àlbum de records. Converses de Quirze Grifell amb Anna Murià*, Argentona, L'aixernador, 1979.
- Güell i Mercader, Josep, *Coses de Reus. (Records d'un jove que ja no ho és.)*, Reus, Eduart Navas, 1900. Nova edició de J. Miquel, Reus, Associació de estudios reusenses, 1965.
- Guinart, Miquel, *Memòries d'un militant catalanista*, Montserrat, Abadia, 1988.
- * Hurtado, Amadeu, *Quaranta anys d'advocat. Història del meu temps*, B, Ariel, 1969. 2^a ed. Ed. original, Mèxic, Xaloc, 1956-1964, 3 vols.
- * Ibáñez Escofet, Manuel, *La corda fluixa*, B, Pòrtic, 1971.
La memòria és un gran cementiri, B, Ed. 62, 1995.
V. Moix, Llätzer.
- * Ibarz, Mercè, *La terra retitada*, Calaceit, Quaderns de la glera, 1993. Reed. B, Quaderns crema, 1994.
- * Janés Olivé, José, *Aventuras y desventuras de un editor*, B, Janés, 1955.
- Joseph i Mayol, Miquel, *La imprenta del meu pare (El regionalisme a la comarca)*, B, Pòrtic, 1970.
Opus IV: Éxode 1939. De retorn a Catalunya, B, Pòrtic, 1974.
- * Junoy, Josep Maria, *El gris i el cadmi*, B, Catalònia, 1926.
- * Lerroux, Alejandro, *Pequeñas tragedias de mi vida. Memorias frívolas*, Madrid, Zeus, 1930.
La pequeña historia. Apuntes para la historia grande vividos y redactados por el autor, Buenos Aires, Cimera, 1945.
Mis memorias, Madrid, Afrodísio Aguado, 1963.
- * Lladó, Josep Maria, *El temps que no passa, a Avui*, B, 1987-1989.
- Lladonosa, Josep, *Setanta cinc anys de records (1907-1982)*, Lleida/Alguaire, Virgili & Pagès/ajuntament, 1989.
- Llarch, Joan, *Los días rojinegros. Memorias de un niño libertario: 1936*, B, Ed. 29, 1977.
- * Llanes, Albert, *Coses de l'Albert Llanes per ell mateix*, B, Llibreria Verdaguer, 1934.
- * Llates, Rossend, *Trenta anys de vida catalana*, B, Aedos, 1969.
Ésser català no és gens fàcil, B, Aedos, 1971.
Tant si es vol com si no es vol, B, Aedos, 1973.
- * Lujan, Néstor, *Temps que passa, gent que queda*, B, La Campana, 1989.
El túnel dels anys 40: memòria personal, B, La campana, 1994.
El pont estret dels anys cinquanta memòria personal, B, La campana, 1995.
- * Madrid, Francesc, *Ocho meses y un día en el Gobierno civil de Barcelona. Confesiones y testimonios*, Madrid, La flecha, 1932.
- * Manent, Albert, *El molí de l'ombra. Dietari polític i retrats, 1946-1975*, B, Ed. 62, 1986.

- * Manent, Joan, *Records d'un sindicalista llibertari català. 1916-1943*, París, Ed. catalanes de París, 1976.
- Manent, Marià, *A flor d'oblit*, B, Ed. 62, 1968.
El vel de Maia, B, Destino/Ed. 62, 1975.
L'aroma de l'arç, B, Laertes, 1982.
Dietari dispers, 1928-1984, B, Ed. 62, 1995.
- Manent i Abril, Pau, *Fets de Premià de Dalt (1838-1869)*, B, Alfonso, 1979.
- * Maragall, Joan, *Notes íntimes. Autobiogràfiques. Psicològiques. Trànsit final*, per Pere Campreciós i Bosch, B, Gili, 1912.
Vida escrita, Madrid, Aguilar, 1959.
 «Notes autobiogràfiques», a G. Maragall i Noble, *Joan Maragall, esbós biogràfic*, B, Ed. 62, 1988.
- Marcó i Dachs, Lluís, *Llaurant la tristesa*, B, Mediterrània, 1998.
- * Marquina, Eduardo, *Días de infancia y adolescencia. Memorias del último tercio del siglo XIX*, B, Juventud, 1964.
- * Martí i Navarré, Joan B., *Memorias de un periodista (1880-1931)*, B, Núñez y Cia, 1931.
- Martínez Cuenca, Mariano, *La muralla invisible. Memorias de un murciano, militante obrero en Cataluña. 1909-1939*, s.ll. (Mèxic), s.d (1972), 2 vols., manuscrit. (En tinc còpia.)
- Masriera, Artur, *Barcelona isabelina y revolucionaria. Episodios, anécdotas, recuerdos, documentos*, B, Políglota, 1930.
- * Massó i Torrents, Jaume, *Cinquanta anys de vida literària, 1883-1933*, B, Tip. Emporion, 1934.
- Mercader-Miret, Jaume, *Memòries d'un aprenent vilafraquí*, B, Columna, 1990.
Galeria de retrats amb un autoretrat, B, Columna, 1991.
- * Mestres, Apel.les, *Recorts y fantassies*, B, El poble català/Fidel Giró, 1906.
- La casa vella*, B, autor, 1912.
Volves musicals, B, Bonavia, 1926.
Història viscuda, B, Bonavia, 1928
Vist i sentit. Bons mots i mals mots. Anecdòtari d'Apel.les Mestres, B, Millà, 1987.
- * Mikimoto, *Què pensa...*, per Eva Piquer, B, Dèria, 1997.
- Miracle, Josep, *Josep Miracle i la seva obra*, Tàrrrega/Andorra la Vella, Camps/Erosa, 1973.
Quatre coses del meu temps, B, La paraula viva, 1976.
Entre l'ahir i el demà, B, El llamp, 1981.
A sang i a foc. Impressions de la guerra civil, 1936-1039, B, autor, 1990.
Un miracle pel català. Recorregut per la vida de Josep Miracle, per Catalina Karmany. Manuscrit, Bellaterra, 1995.
 (En tinc còpia.)
- * Miravittles, Jaume, *Episodis de la guerra civil espanyola. Notes dels meus arxius*, B, Pòrtic, 1972.
Gent que he conegut, B, Destino, 1980.
Més gent que he conegut, B, Destino, 1981.
Homes i dones de la meua vida, B, Destino, 1982.
- * Miserachs, Xavier, *Fulls de contactes. Memòries*, B, Ed. 62, 1998.
- * Moix, Llàtzer, *Cinc periodistes i el futur de Catalunya*, B, La llar del llibre, 1984. (Ibàñez Escofet, Espina, Pernaú, Franco, Sopena.)
- * Moix, Terenci, *El peso de la paja. Memorias. 1. El cine de los sábados*, B, Plaza & Janés, 1990. 2. 3. *Extraño en el paraíso*, B, Planeta, 1998.
Leonard o El sexe dels àngels, B, Planeta, 1992.
- * Montoliu, Manuel de, *Memorias de infancia y adolescencia*, Tarragona, diputació, 1958.
- Montsalvatge, Xavier, *Papers autobiogràfics. Al'abast del record*, B, Destino, 1991. Ed. original esp., Madrid, Fundación Banco exterior, 1989.

- * Montseny, Frederica, *Cent dies de la vida d'una dona*, B, Gualba, 1977.
Converses amb Federica Montseny, per Agustí Pons, B, Laia, 1977.
 entrevista feta per Alfons Quintà a Ràdio Barcelona, 1977. Gravació
Seis años de mi vida (1939-1945), B, Sagitario, 1978.
Mis primeros cuarenta años, B, Argos-Vergara, 1987.
- * Montseny, Joan (Federico Urales), *Mi vida*, 3 vols, B, La revista blanca, 1929-1932.
- Moriscot Istiu, Joan, *Mis memorias*, Girona, DCP, 1933.
- * Munné Pallerola, Domènec (Domènec de Bellmunt), *Cinquanta anys de periodisme català (20 a la pàtria, 30 a l'exili)*, Andorra la Vella, Mirador del Pirineu, 1975
Anecdotari inèdit de cinquanta anys de periodisme català, 1920-1978. Les sirenes del Segre, B, El Pilar d'Almenara, 1978.
De les Planelles a Castellserà (insurrectes contra bigotuts), B, Cedro, s.d. (anys vuitanta).
- Muñoz, Xavier, *De dreta a esquerra. Memòries polítiques*, B, Ed. 62, 1990.
- * Murià, Anna, *El preludi postergat*, manuscrit, s. d. (En tinc còpia.)
Aquest serà el principi, B, La sal, 1986.
Crònica de la vida d'Agustí Bartra, B, Pòrtic, 1990.
Manuscrits inèdits dispersos. (D'alguns d'ells, en tinc còpia.)
 V. Grifell, Quirze.
 V. Figueres, Josep Maria.
- Murià, Josep Maria, *Vivències d'un separatista*, B, El llamp, 1985.
- * Nadal, Joaquim Maria de, *Cromos de la vida vuitcentista. Memòries d'un barceloní*, B, Dalmau, 1946.
Memòries d'un estudiant barceloní, B, Dalmau, 1952
- Memòries. Vuitanta anys de sinceritat i de silenci*, B, Aedos, 1965.
- * Negre, Josep, *Recuerdos de un viejo militante*, B, s.e., s.a.
- * Nicolau D'Olwer, Lluís, *Caliu. Records de mestres i amics*, Mèxic, Institut català de cultura/ Fournier, 1958. Reed., B, Selecta, 1973.
- * Olivé i Queraltó, Maties, *La veu de Lleida. Història d'una vida apassionant a les terres de ponent*, per Sergi Mulero Sánchez. Manuscrit, Bellaterra, 1996. (En tinc còpia.)
- * Oliver, Joan (Pere Quart), *Tros de paper*, B, Ariel, 1970.
Joan Olivé tal com raja, entrevista per Xavier Borràs, B, El llamp, 1987.
Temps, records. Amb un pròleg egodocumental de Pere Calders, Sabadell, La mirada, 1991.
- Oller, Narcís, *Memòries literàries*, B, Aedos, 1962.
- Ortínez, Manuel, *Una vida entre burgesos. Memòries*, B, Ed. 62, 1993.
- * Pagès, Pere (Víctor Alba), *Retorn a Catalunya*, B, Pòrtic, 1970.
Sísif i el seu temps, 3 vols., B, Laertes, 1990-1995.
 V. Figueres, Josep Maria.
- Palau i Dulcet, Antoni, *Memòries d'un llibreter català, 1867-1935*, B, Catalònia, 1935. Hi ha edició espanyola del mateix any.
- Palol, Miquel de, *Girona i jo*, B, Pòrtic, 1972. Edició completa, B, Tanagra, 1991.
- Pániker, Salvador, *Primer testament*, B, Seix Barral, 1985.
- Pàmies, Tomàs i Teresa, *Testament a Praga*, B, Destino, 1971.
- * Pàmies, Teresa, *Quan èrem capitans*, B, Dopesa, 1974.

- Quan èrem refugiats. Memòries de l'exili, B, Dopesa, 1975.
- Si vas a París, papà... (diari de maig 1968), B, Nova Terra, 1975.
- Amor clandestí, B, Selecta, 1976.
- Vacances aragoneses, B, Destino, 1980.
- Busqueu-me a Granada. Diari d'un viatge, B, Destino, 1981.
- Matins de l'Aran, B, Pòrtic, 1982.
- Jardí enfonsat, B, Destino, 1992.
- * Passarell, Jaume, *Homes i coses de la Barcelona d'abans*, 2 vols. B, Pòrtic, 1969 i 1974.
- * Pastor, Ricardo, *Recuerdos infantiles de nuestra guerra*, B, Parsifal, 1992.
- Recuerdos de un periodista intruso*, B, Parsifal, 1993.
- * Pedrolo, Manuel de, *Si em pregunten, responc*, B, Proa, 1974.
- Dietari. Blocs 86 i 87, a El temps*, València, 1986-1987.
- Darrers diaris inèdits. Blocs 1988-1990*, B, Ed. 62, 1991.
- Pedrolo perillós? Converses de Jordi Coca amb Manuel de Pedrolo*, B, La magrana, 1991.
- * Pérez Baró, Albert, *Els «feliços» anys vint. Memòries d'un militant obrer*, Ciutat de Mallorca, Moll, 1974.
- D'aquell temps, d'aquest país*, Ciutat de Mallorca, Moll, 1982.
- * Perucho, Joan, *Els jardins de la melancolia*, B, Ed. 62, 1992.
- El palco. Dietari líric de un crítico de arte, 1943-1947*, Madrid, Libertarias, 1994.
- * Pestaña, Ángel, *Lo que aprendí en la vida*, Madrid, Aguilar, 1933. Reed., Bilbao, Zero, 1971.
- Trayectoria sindicalista*, Madrid, Tebas, 1974.
- * Pi i Sunyer, Carles, *Maria Pi i Sunyer i el seu temps*, B, Pòrtic, 1968.
- Memorias de un político catalán. La república y la guerra*, Mèxic, Oasis, 1975.
- Memòries de l'exili*, B, Curial, 2 vols., 1978-1979.
- La guerra, 1936-1939*, B, Pòrtic, 1986.
- Dietari del primer any de guerra*, B, Fundació Pi i Sunyer, 1993.
- * Pla, Josep, *Madrid, l'adveniment de la república*, B, Biblioteca catalana d'autors independents, 1933.
- Girona, un llibre de records*, B, Selecta, 1952. I, B, Destino, 1976.
- Barcelona, papers d'un estudiant*, B, Selecta, 1956.
- Madrid 1921, un dietari*, B, Selecta, 1957.
- Primera volada. Tres ciutats*, B, Destino, 1966.
- El quadern gris. Un dietari*, B, Destino, 1969.
- Notes per a Sílvia*, B, Destino, 1974.
- Conversaciones con Josep Pla*, de Joaquín Soler Serrano, B, Sedmay, 1975. N'hi ha edició en vídeo.
- Notes autobiogràfiques, a Prosperitat i rauxa de Catalunya*, B, Destino, 1977.
- Barcelona, una discussió entranyable*, B, Destino, 1985.
- Josep Pla. Converses a l'Empordà amb J. Valls i Grau*, B, Blume, 1986.
- Notes per a un diari. 1966*, B, Destino, 1986. I, a dreita llei, l'*Obra completa*.
- * Planes, Ferran, *El desgavell*, B, Selecta, 1969.
- * Planes, Ramon, *Memòries*, Sitges, Grup d'estudis sitgetans, 1987.
- * Pomés i Soler, Ramon, *Conversando con mis hijos. El destierro del hombre*, B, Perelló y Vergés, s.d.
- Poblet, Josep Maria, *Records vells i històries noves, Mèxic*, Cultura, 1941.
- De Barcelona a La Havana, passant per Darnius, Mèxic*, Avel·lí Artís, 1942.
- Un còmic de Barcelona. Cinquanta anys d'art i de bohèmia*, B, Albertí, 1954.
- Memòries d'un rodamón*, B, Pòrtic, 1976.
- * Pous i Pagès, Josep, *Del ergàstula*, 2 vols, B, L'avenç, 1909.

- * Prat i Brunet, Vicens, *Memòries*, Manresa, autor, s.d.
- * Puig, Valentí, *Bosc endins*, B, Quaderns Crema, 1982.
L'estiu madur, B, Quaderns Crema, 1985.
Matèria obscura, B, Ed. 62, 1991.
- Puig i Alfonso, Francesc, *Recordant coses passades*, B, Tallers gràfics A. Núñez, 1934.
Recuerdos de un setentón, B, Dalmau, 1943.
El meu barri, B, Marina, 1955.
Manuscrit de memòries, propietat d'Antoni Tàpies, el seu nét.
- * Puig i Ferreter, Joan, *Servitud. Memòries d'un periodista*, B, Catalònia, 1926.
Vida interior d'un escriptor, B, Arnau de Vilanova, 1928
Camins de França, B, Proa, 1934.
Ressonàncies. Diari d'un escriptor (1942-1952), B, Ed. 62, 1975.
Memòries polítiques, B, Proa, 1981.
- * Puig Pujol, Joan, *Argus miop*, Sabadell, P. Montaner, 1930
- * Punset, Eduardo, *La España impertinente*, Madrid, Espasa-Calpe, 1986.
- * Purcalla Muñoz, Josep, *Sólo a un paso. El agua del lago aún es verde*, B, s.e., 1989.
- * Recasens i Mercadé, Josep, *Pobra Espanya! (Política, guerra, presons)*. Manuscrit, 1941.
Al Centre de lectura de Reus.
Vida inquieta, B, Empúries, 1985.
- * Regàs, Xavier, *Aquel tiempo perdido*, B, Plancton, 1973.
- Renart, Joaquim, *Diari (1918-1961)*, B, Destino, 1975. L'edició completa ha estat iniciada el 1995 (B, Curial), amb pròleg d'Albert Manent i a cura d'Isabel Picallo.
- * Riera Llorca, *El meu pas pel temps, 1903-1939*, B, Ed. 62, 1979.
Viçens Riera Llorca. *Fent memòria*, Pineda de Mar, ajuntament, 1992. (Entrevista i testimonis.)
- * Rispa i Perpiñá, Francisco, *Cincuenta años de conspirador (1853-1903). Memorias político-revolucionarias*, B, Balagué/Vilella, 1932.
- * Roca, Antoni, *Tot fent memòria*, B, Millà, 1973.
- * Roca i Munté, Marian, *Records de la meua vida*, Reus, Centre de lectura, 1979.
- * Rodoreda, *Barcelona-Ginebra-París*, manuscrit del 1982. (En tinc còpia.)
«L'entrevista que mai no va sortir», per Dolors Oller i Carme Arnau, a *La Vanguardia*, 2 juliol 1991.
- * Roig i Llop, Tomàs, *Estampas de muerte y resurrección*, B, Altés, 1943.
Girona. Arca de somnis, B, Barcino, 1956.
Del meu viatge per la vida. Memòries, 1902-1939, 2 vols, B, Pòrtic, 1975-1978.
- * Ros i Martí, Germinal, *Un home del segle XX*, Lloret de Mar/Santa Coloma de Farners, ajuntament/Cantalozella, 1989.
Anys negres. Crònica lliure dels anys de guerra, 1939-1945, Lloret de Mar, autor, 1990..
Al servei del poble (A Lloret i més enllà), Lloret de Mar, Associació popular dels amics de la cultura, 1993.
Una vida viscuda. Manuscrit.
- * Roure, Conrad, *Anys enllà. Aplech de recordances dels temps joventúls*, B, Il·lustració catalana, 1900.
Recuerdos de mi larga vida. Costumbres, anécdotas acontecimientos y sucesos acaecidos en la ciudad de Barcelona, desde 1850 hasta 1900, B, El diluvio/Garrofé, 1925-1927. Actualment hi ha edició per Vic/B, Eumo/Universitat Pompeu Fabra, des del 1994.
La rebotiga de Pitarra, B, Millà, 1946.
- * Rovira i Virgili, Antoni, *Els darrers dies de la Catalunya republicana. Memòries sobre l'èxode català*, B, Curial, 1975. Ed. original, Buenos

- Aires, Agrupació d'ajuda a la cultura catalana, 1940.
- * Sagarra, Joan de, *La horma de mi sombrero*, Madrid, Santillana, 1997.
- * Sagarra, Josep Maria de, *Memòries*, B, Aedos, 1954. *Resum de la meua vida*, manuscrit en poder de Josep Maria Espinàs.
- * Salillas, Manuel, *50 años en las ondas. Historia de Radio Tarrasa*, Terrassa, autor, 1978.
- Salisachs, Mercedes, *Derribos. Crónicas íntimas de un tiempo saldado*, B, Argos Vergara, 1981.
- * Sarañana Sedó, José, *Al correr de los años. Curiosidades y productos de observación personal que se recuerdan y comentan en el ocaso de la vida*, B, Gráficas Diamante, 1953.
- * Sardà i Salvany, Fèlix, *Memòries i records*, Sabadell, s.e., 1927. *Ideari del doctor Sardà i Salvany*, compilat per Joan Ugas, 2 vols., Sabadell, s.e., 1930.
- * Sarlé-Roigé, Lluís, *Ombres de la vida i la mort. Un català en els camps de reclusió i els sanatoris francesos*, B, Pòrtic, 1981.
- * Serra i Constansó, Joan (Jeph de Jèspus), *Quan jo tenia vint anys*, B, Tobella, 1923. *Mig segle de vida igualadina, I. 1865-1880*, B, Tobella, 1924. Reed., Igualada, Ateneu igualadí, 1978.
- Serra i Esclusa, Josep, *Una història de vida: mossèn Serra*, per Lourdes Caldera i Merino. Manuscrit, Bellaterra, 1996. (En tinc còpia.)
- Serra i Pàmies, Josep, *Records i siluetes. 1901-1930*, Reus, Rosa de Reus, 1969.
- Serrahima, Maurici, *De mitja vida ençà. Notes i records (1939-1966)*, B, Ed. 62, 1970. *Del passat quan era present (1940-1953)*, 2 vols, B, Ed. 62, 1972-1974. *Memòries de la guerra i de l'exili (1936-1940)*, 2 vols, B, Ed. 62, 1978-1981.
- * Servià, Josep Miquel, *Granissat de cafè. Memòries i fantasies a la vora del mar*. B, Selecta-Catalònia, 1990.
- Sobrequés, Jaume, *Fulls culturals d'un dietari polític*, B, Laertes, 1984.
- * Soldevila, Carles, *Apuntes de un dependiente. Veinticinco años de librería. Catalonia 1924-Casa del libro 1949*, B, Elzeviriana, 1949. *Del llum de gas al llum elèctric. Memòries d'infància i joventut*, B, Aedos, 1951.
- Soldevila, Ferran, *Hores angleses*, B, Clarasó, 1938. *Al llarg de la meua vida, 1926-1939*, B, Ed. 62, 1970.
- Soler, Juan M. (Máximo Silvio), *La guerra en el frente de Aragón*, B, Mi revista, s. d., (1937-1938). *Al llarg de la meua vida, 1926-1939*, B, Ed. 62, 1970.
- * Solsona, Braulio, *El señor gobernador*, 1935. *Evocaciones políticas y periodísticas*, B, Pòrtic, 1970.
- * Suñol, Esteve, *Llibre de memòries*, B, Francesch Puig, 1903.
- * Tarín Iglesias, José, *Vivir para contar. Medio siglo entre la anécdota y el recuerdo*, B, Planeta, 1983.
- * Tarín-Iglesias, Manuel, *Los años rojos*, B, Planeta, 1985.
- * Teixidor, Joan, *Tot apuntant, 1965-1975*, B, Destino, 1981. *Els anys i els llocs*, B, Destino, 1985. *Apunts encara 1883-1885*, B, Destino, 1986. *Més apunts 1986-1989*, B, Destino, 1990.
- * Toreski (Josep Torres i Vilalta), *Una vida*, B, EDO-EC, 1937.
- * Toryho, Jacinto, *No éramos tan malos*, Madrid, del Toro, 1975. *Del triunfo a la derrota*, B, Argos Vergara, 1978.

- Torrella i Pineda, Josep, *Amb la ciutat a l'hora del record*, Sabadell, Amics de les arts i de les lletres, 1983.
- Torres i Perenya, Víctor, *Memòries polítiques i familiars*, Lleida, s.e., 1994.
- * Trabal i Sans, Josep Antoni, *Final d'etapa. 1931-1936. Cinc anys d'actuació política*, B, Bosch, 1937.
- * Vallverdú, Josep, *Indíbil i la boira*, B, Destino, 1983. *Les vuit estacions. Dietari 1988-1989*. Lleida, Pagès, 1991.
- * Vázquez Montalbán, *Què pensa...*, per Quim Aranda, B, Dèria, 1995.
- Verdaguer, Jacint, *En defensa pròpia*, a *La publicidad*, b, 1895. Reed. B, Agustí, 1907. *Pàgines autobiogràfiques. De la infantesa al sacerdocí*, B, Barcino, 1964.
- * Verdager, Màrius, *Medio siglo de vida íntima barcelonesa. (Memorias y recuerdos)*, B, Barcino, 1954. *La ciudad desvanecida* (1953), en versió catalana, *La ciutat esvaïda*, Ciutat de Mallorca, Moll, 1976. *Mario y Joaquín Verdager vistos el uno por el otro*, Maó, Revista de Menorca, 1964.
- * Vergés i Zaragoza, Josep, *Recordances. Història d'un home sense història*, Tortosa, Voltes, 1925.
- * Vidal, Plàcid, *L'assaig de la vida*, B, Estel, 1934. *El convencionalisme de la vida*, B, Fundació Salvador Vives Casajuana, 1972. «El convencionalisme de la vida (part inèdita)», a *Butlletí de divulgació del Centre d'estudis alcoverencs*, Alcover (Alt Camp), 1984.
- Vidal i Jové, Joan Francesc, *Històries del meu temps. Abans d'ara*, B, Selecta, 1970.
- Vidal i Pietx, Ramon, *Memòries d'un vell infant incorregible*, 5 vols, Centelles, Moderna, 1983-1988.
- * Vidal i Prat, Joan, *manuscrit autobiogràfic*, Badalona, arxiu familiar.
- Vidal i de Valenciano, Eduard, *Jochs y joguinas. Recorts de la infantesa*, B, López, s.d. (1893).
- Vidiella, Rafael, *De París a la càrcel de Madrid*, Madrid, Oriente, 1931. *L'aventura de la revolució*, a càrreg de Montserrat Roig, B, Laia, 1976. 2^a ed.
- * Villatoro, Vicenç, *Mala mirada*, B, Ed. 62, 1998.
- Vinyas i Comas, Joan, *Memòries d'un gironí*, Girona, Masó, 1932.
- * Vinyeta, Ramon, *La història passa per les nostres muntanyes. Biografia de Ramon Vinyeta*, pwe Néstor Perera i Ariño. Manuscrit, Bellaterra, 1996. (En tinc còpia.)
- * Xammar, Eugeni, *Seixanta anys d'anar pel món. Converses amb Josep Badia i Moret*, B, Pòrtic, 1974.
- Ynglada, Pere, *Records i opinions*, a càrrec de Carles Soldevila, B, Aedos, 1959.
- * Yxart, Josep, *Memòries 1875-1876*. Manuscrit a la Biblioteca de Catalunya.
- Xirinacs, Lluís Maria, *L'espectacle obsessiu. Diari de presó I*, 1974, B, Nova Terra, 1976. *Entro en el gran buit. Diari de presó II*, 1975, B, Nova Terra, 1976. *Vaga de fam per Catalunya. Diari de 27 dies*, B, Nova Terra, 1977.
- Xuriguera, Joan Baptista, *Diari del primer any d'exili a França*, B, Edicions 7 1/2, 1981.
- * Zarraluqui Villalba, Julio, *Memorias. Cuatro redacciones y una guerra (La vida y la época de un periodista)*, B, Ferrer Coll, 1968.
- * Zúñiga, Angel, *Manhattan cocktail*, B, Planeta, 1972. *Mi futuro es ayer*, B, Planeta, 1983.

(De les gravacions, si no hi ha altra indicació, se'n conserva còpia a la Biblioteca de Catalunya.

Posada l'enorme quantitat d'obres editades a Barcelona, ens hem permès d'abreujar aquesta localització amb una B.

Els manuscrits amb localització Bellaterra pertanyen al fons d'històries de vida del Departament d'història moderna i contemporània de la UAB.)

D'aquest conjunt de 241 autors, 161 hi figuren com a plenament periodistes, mentre que 80 ho són escadusserament. Respecte a l'idioma emprat, de les 436 obres citades, 100 són escrites en castellà i 336 en català.

Com ja hem avançat, la majoria pertanyen al subgènere memòria-autobiografia (202), però els diaris-dietaris també hi tenen força cabuda (43).

Pel temps de publicació, 8 obres són del segle XIX (2'0%), 60 foren editades fins al 1939 (16'6%),

113 fins al 1975 (28'4%) i 211 després d'aquesta data (53'0%); de les restants 38, o bé no tenim constància de l'època d'edició, o bé són inèdites.

La gran majoria són editades a Barcelona (cap a les tres quartes parts), però també a d'altres localitats del Paísos Catalans, com ara Sabadell (7), Montserrat (6), Lleida o Vic (5), Ciutat de Mallorca (4), Tarragona, Andorra la Vella, Reus o Lloret (3), Terrassa, Girona, València, Argentona (2), i Alguaire, Figueres, Altea, Alacant, Manresa, Santa Coloma de Farners, Tàrrega, Sitges, Maó, Alcover, Tortosa, Centelles, Vilanova i la Geltrú, Calceit, Olot, Pineda de Mar, o Igualada (1 cadascun d'aquests municipis). També, a la resta de l'Estat espanyol (Madrid, 13; Bilbao, 1), a França (París, 9; Choisy-le-Roi, 2; Tolosa del Llenguadoc, 1) o a Amèrica Llatina (Mèxic, 9; Buenos Aires, 2).

Podríem entrar en molts altres terrenys, però crec que l'extensió d'un article de revista ha estat abastament superada, com per ara endinsar-se en massa anàlisis. Ho deixarem per un altre dia.

Notes

¹ F. Espinet, J. LL. Gómez Mompert, E. Marín i J.M. Tresserras, «Evolució dels estudis d'història de la premsa a Catalunya (1939-1993)», a *Anàlisi*, núm. 15, Bellaterra, UAB, desembre 1993. Apartat «Les aportacions memorialístiques i biogràfiques», redactat directament per mi.

² «Obra discursiva documental que pretén comunicar, donar testimoni subjectiu, de l'experiència de l'autor (l'ego) en el seu entorn», seria una primera definició del concepte egodocument. Per a més precisions sobre el terme, F. Espinet, *Notícia, imatge, simulacre, Bellaterra, Servei de publicacions de la UAB*, 1997, p. 23. Per a la temàtica dels subgèneres egodocumentals i el valor que es dona als termes com autobiografia, memòria, diari, dietari, història de vida, etc., Ibid, 23-30 i *Teoria dels egodocuments*, B, Llibres de l'Índex, 1994.

³ Pel que fa a les entrevistes, de les obres que en contenen un conjunt només citem aquelles en les que la totalitat dels entrevistats són periodistes. També fem menció d'alguna gravació radiofònica especialment interessant.

De manera succinta, en recordem aquí ara d'altres més miscel·lànies, però de notable importància, començant per les famoses entrevistes del Caballero Audaz (José María Carretero) a *Mundo gráfico* de Madrid (1912-1915), entre les quals n'hi ha una a Lerroux i una altra a Cambó. Dels anys vint recordem les de Tomàs Garcés a la *Revista de Catalunya* (editades com a llibre als vuitanta). Dels trenta, per exemple, les de Mercè Rodoreda i Llucieta Canyà, respectivament a *Clarisme* (recollides a *Llengua & Literatura* als noranta) i a *La veu de Catalunya*.

Ja en els seixanta, sense oblidar-nos del precedent de Del Arco a *La vanguardia*, tenen especial interès les de Baltasar Porcel i de Montserrat Roig, sobretot les escrites

per a a Serra d'Or (més tard Marta Nadal seguí les seves petges), però també en d'altres indrets, posteriorment es convertiren en llibres. També, les diverses obres de Juan Carlos Clemente i de Salvador Paniker de finals dels seixanta i primers setanta.

I, del món de la ràdio de la televisió, les *Identitats* de Josep Maria Espinàs, els *Personajes a fondo* de Soler Serrano, les *Vides privades* de Tubau, els entrevius de Joan Armengol (1968-1970) o de Joan Castelló Rovira (*Impactes*, 1980-1988) a Ràdio Barcelona, com els *Un tomb per la vida* de Joan Maria Puyal a TV3.

Finalment, a nivell més localitzat, les *Converses a Lleida* de Josep Varela o els *Homenots del sud* de Xavier Garcia. Com els *Diàlegs a Barcelona*, de Xavier Febrés

(1983-1997), en els que hi trobem periodistes en els següents: Francesc Candel/Carme Coral; Joan Clos/Patricia Gabancho; Josep Maria Espinàs/August Ferrer; Lluís Armet/Joan Barril; Maria Aurèlia Capmany/Pasqual Maragall; Joan Oliver/Pere Calders; Avel·lí Artís/Maria Antònia Oliver; Isabel Clara Simó/Montserrat Roig; Manuel Vázquez Montalbán/Jaume Fuster; J.V. Foix/Narcís Comadira; Josep Maria Huertas Clavería/Jaume Fabre; Lluís Carandell/Josep Maria Carandell; Colita/Xavier Miserachs; Lluís Permanyer/Joan de Sagarra; Víctor Alba/Marià Casasús; Joaquim Maria Puyal/Sebastià Serrano; Wilebaldo Solano/Libert Ferri; i Josep Maria Cadena/Josep Pernau.